

Osallistuva budjetointi

Lyhyt johdatus aiheeseen hankesuunnittelun aloittamiseksi

Tausta

Osallistuvassa budjetoinnissa kansalaiset käyttävät päätösvaltaa julkisten varojen kohdentamisesta. Julkishallinto saa vastineeksi asiakkaidensa asiantuntemusta ja tietoa heidän arvoistaan. Samalla julkishallinnon läpinäkyvyys ja osallistavuus vahvistuvat.

Osallistuva budjetointi on syntynyt Brasiliassa vuonna 1989 ja on sitä on käytetty maailmanlaajuisesti yli 1200 kaupungissa. Erityisen laajalle se levisi varhaisessa vaiheessa Etelä-Amerikassa, mutta 2000-luvulla se on alkanut yleistyä muuallakin, kuten Espanjassa (Sevilla), Yhdysvalloissa (Chicago, New York) ja Englannissa (Lontoo). Suomessa ja pohjoismaissa hankkeita ei ole tunnustettu joitakin pienimuotoisia yksittäistapauksia lukuunottamatta¹.

Viimeisin merkittävä projekti päättyi huhtikuussa New Yorkissa. Sloganilla “Real money. Real projects. Real power” asukkaat pääsivät ehdottamaan ideoita 6 miljoonan dollarin määrärahan käyttämiseksi kaupunginosien kohentamiseen. Kaupunkilaisten valitsemat budjetointiedustajat valmistelivat yhdessä virkamiesten kanssa ideakuulutuksesta saadut ehdotukset päätösesityksiksi. Lopullinen valinta tehtiin äänestyksessä, johon osallistui yli 6000 kaupunkilaista.

Osallistuva budjetointi maailmalla. <http://tiny.cc/pbmapping>, (Tiago Peixoto 2012).

¹ Tutkimus on kesken -Suomen esimerkit esitellään osallistuvabudjetointi.fi -sivustolla syksyllä 2012.

Mallit

Osallistuvaan budjettiin on kehitetty useita erilaisia malleja, eikä mitään yhtä tyypillistä tapaa ole olemassa. Eri luokitteluperusteita on tunnistettavissa useita. Keskeisinä piirteinä voidaan tunnistaa seuraavia ominaisuuksia.

Päätöksen sitovuus

- Osassa malleissa kansalaisille annetaan lausunto-oikeus, joka on luonteeltaan neuvoantava eikä sido päättäjiä.
- Vastakkainen lähestymistapa on määritellä lailliset ja normien mukaiset reunaehdot, joiden rajoittamana julkishallinto siirtää päätösvallan kansalaisille. Esimerkiksi ajallisten, rahamäärän suuruuteen, prosessin laillisuuteen ja demokraattisuuteen ja budjetointipäätösten sisältöön voidaan kohdistaa vaatimuksia joiden toteutuessa julkishallinto ei voi enää puuttua jälkikäteisesti tehdyn päätöksen sisältöön.

Raha

- Määrärahamallissa rahoittaja antaa tietyn, ennalta määrätyn summan jaettavaksi kilpailevien budjetointikohteiden kesken. Tarkoituksena on käyttää koko määräraha. Tyypillisesti kohde on selkeästi rajattu ja liittyy johonkin tiettyyn aiheeseen, alueeseen tai hallinnonalaan.
- Prosenttiosuuteen pohjautuvassa budjetoinnissa kansalaiset päättävät tietystä rahaosuudesta liittyen kokonaisuuden kaikkiin osa-alueisiin. Osuus voi vaihdella muutamasta prosentista viidennekseen tai jopa puoleen, kuten Sevillan mallissa.

Päätösvaihtoehdot

- Avoimessa ideakuulutuksessa kansalaiset saavat ehdottaa vapaasti tai ennakko-ohjeen mukaisia budjetointikohteita. Kaikki ideat kerätään talteen ja ne etenevät vaiheittain jalostamiseen, tarkentamiseen ja karsintaan ennen päätöksentekoa.
- Hallinto voi myös tarjota vaihtoehdot etukäteen, joiden väliltä osallistujajoukko tekee valinnat.

Päätössääntö

- Päätösvaihtoehtojen muotoilun jälkeen voidaan äänestää eri vaihtoehtojen kesken. Äänestämällä valitaan yleensä parhaat vaihtoehdot, ja vähiten kannatusta saaneet jäävät ilman rahoitusta.
- Konsensusmallissa osallistujien tavoite on tehdä sellainen kompromissi, jossa äänestämistä ei tarvita, vaan osapuolet voivat tehdä yksimielisen päätöksen.

Osallistuvan budjetoinnin prosessi

Prosessi sisältää tyypillisesti seuraavat vaiheet.

Määrittely

- Osallistuvan budjetoinnin hankkeen omistava julkishallinnon organisaatio määrittelee hankkeen tai luo säännöt pysyväälle jatkuvalla toimintamallille.
- Osallistujat kutsutaan suoran demokratian mallin mukaisesti avoimiin tilaisuuksiin
- Kansalaiset valitsevat mahdolliset edustajat

Keskustelu ja vaihtoehtojen asettaminen

- Osallistujat tai edustajat keskustelevat paikallisista tavoitteista
- Kansalaiset määrittelevät paikalliset tarpeet, ehdottavat ideoita budjetoinnin kohteiksi tai julkishallinto julkistaa budjetoinnin kohteet yleisön tietoon
- Asiantuntijoiden apua voidaan käyttää keskustelussa

Päätöksenteko

- Edustajat äänestävät päätösvaihtoehdoista tai vaihtoehtoisesti muotoilevat konsensushakuisen kompromissiratkaisun

Toimeenpano

- Julkishallinto toimeenpanee päätöksen rahojen käyttämiseksi

Seuranta

- Kansalaiset valvovat budjettipäätösten toteutumista. Seuranta voi perustua vähintään asiakirjajulkisuuteen, hallinnon aktiiviseen viestintään tai mediajulkisuuteen.

Osallistuva vai osallistava -käsitteenmäärittely

Käytämme käsitettä osallistuva, koska se viittaa kansalaislähtöiseen osallistumiseen.

Osallistaminen on puolestaan hallintolähtöistä toimintaa, joka tavoittelee kansalaisten saamista mukaan vaikuttamaan.

Dokumentti verkossa

Tämä dokumentti ja sen uusin versio sijaitsevat verkossa osoitteessa <http://osallistuvabudjetointi.fi/materiaaleja/johdatus-hankevalmisteluun/>

Lähteet

The Participatory Budgeting Project:

<http://participatorybudgeting.org/>
<http://www.watsonblogs.org/participatorybudgeting/aboutpb.html>

The World Bank Group:

<http://siteresources.worldbank.org/INTPCENG/214578-1116506912206/20508879/WamplerPB.pdf>

Participatory Budgeting in New York City

<http://pbnyc.org/>

Wikipedia

http://en.wikipedia.org/wiki/Participatory_budgeting

Kirjoittajat

Avanto insight/
Raimo Muurinen
Mikael Manninen

Lisätietoja

Raimo Muurinen
p.044-5777 574
raimo@avanto.in
www.avanto.in
www.osallistuvabudjetointi.fi

Osallistuvabudjetointi.fi, jonka tekijät ovat Avanto insight Oy, Emobit Oy ja Suomen itsenäisyyden juhlarahasto Sitra, on lisensoitu [Creative Commons Nimeä 1.0 Suomi](https://creativecommons.org/licenses/by/1.0/) -lisenssillä.